

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัดเป็นสถาบันที่มีบทบาทในสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะนอกจากจะเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ และเป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาแล้ว วัดยังเป็นศูนย์กลางของการศึกษาเล่าเรียน การอบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยา ตลอดจนเป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรม ชีวิตคนไทยจึงมีความผูกพันและเกี่ยวข้องกับวัดเป็นอย่างมาก

ในด้านการศึกษา วัดเป็นแหล่งวิชาความรู้และให้การอบรมสั่งสอนแก่ประชาชนทุกชั้นวรรณะมาแต่โบราณสมัย ทั้งนี้เพราะ ในครั้งโบราณนั้น รัฐบาลยังไม่ได้จัดการศึกษาให้แก่ราษฎรโดยตรง หน้าที่ในการอบรมสั่งสอนกุลบุตร ทั้งในด้านศีลธรรมจรรยาและวิชาหนังสือจึงเป็นของพระภิกษุสงฆ์ในวัด วัดจึงมีบทบาทเสมือนโรงเรียนด้วยกัน

การศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งแยกออกจากวัด อันเป็นการศึกษาศสมัยใหม่ เช่นเดียวกับระบบการศึกษาในปัจจุบันนี้ เริ่มมีขึ้นอย่างเป็นทางการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อพระองค์ทรงสถาปนาสถาบันการศึกษาที่เรียกว่า โรงเรียนหลวง ขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เมื่อปีพ.ศ. 2414 เพื่อให้พระบรมวงศานุวงศ์ และบุตรขุนนางข้าราชการได้ศึกษาเล่าเรียน ต่อมาในปีพ.ศ. 2427 การศึกษาในระบบโรงเรียนนี้ก็ได้อาศัยไปสู่ราษฎรชาวไทยทั่วไป โดยพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นในวัดต่างๆ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาต่อราชานุญาตซึ่งทรงรับสนองพระบรมราชโองการให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นในวัดเช่นนี้ เรียกโรงเรียนประเภทนี้ว่า "โรงเรียนสำหรับราษฎร" หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า โรงเรียนหลวง

*โรงเรียนหลวงในวัดโรงเรียนแรกคือ โรงเรียนวัดมหรณพาราม

ในวัด หรือโรงเรียนวัด จึงกล่าวได้ว่า แม้จะมีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้น วัดก็ยังคงมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้แก่สังคมไทย

โรงเรียนหลวงในวัดที่ได้มีการก่อตั้งขึ้นนั้น ได้จัดการศึกษาให้แก่ราษฎรทั่วไปในชุมชน โดยยังคงใช้วัดเป็นสถานที่เรียน สำหรับครูผู้สอนนั้น เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์ยังเป็นกลุ่มบุคคลที่มีโอกาสได้เล่าเรียนทางอักษรวิธี เพื่อใช้ในการแปลพระคัมภีร์ต่างๆ จึงมีความรู้ความสามารถในการหนังสือเป็นอย่างดี พระสงฆ์จึงยังต้องรับบทบาทของครูในโรงเรียน ร่วมกับฆราวาสที่มีความรู้ความสามารถ รู้อักษรวิธีดี และสามารถสอนหนังสือได้ ในการเรียนการสอนนี้ ใช้แบบเรียนเพื่อฝึกอ่าน เขียน อักษรวิธี อย่างเดียวกัน แบบเรียนชุดนี้เรียกว่า แบบเรียนหลวง* ในการจัดตั้งโรงเรียนครั้งนี้ พระบรมราชูปถัมภ์จากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ การที่พระองค์พระราชทานเงินเดือนให้แก่ครูผู้สอน

โรงเรียนเทพศิรินทร์ ได้รับก่อตั้งเป็นโรงเรียนหลวงในวัดเทพศิรินทราวาสในพ.ศ. 2428 ซึ่งอยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเช่นกัน โรงเรียนนี้จัดการศึกษาให้แก่ราษฎรในชุมชน และอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของวัดเทพศิรินทราวาส อันเป็นลักษณะเช่นเดียวกับโรงเรียนหลวงในวัดโดยทั่วไป แต่โรงเรียนเทพศิรินทร์แตกต่างไปจากโรงเรียนหลวงในวัดโรงเรียนอื่นๆ เนื่องจากในเวลาต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานนามโรงเรียนว่า "โรงเรียนเทพศิรินทร์"

*แบบเรียนหลวงนี้ แต่งโดย พระยาศรีสุนทรโวหาร มี 6 เล่มด้วยกัน คือมูลบทบรรพกิจ วาหนิติกร อักษรประโยค สังโยคพินิจาน ไวพจน์พิจารณ์ และพินิตการันต์ แบบเรียนนี้แรกใช้ในโรงเรียนในพระบรมมหาราชวังก่อน ภายหลังเมื่อมีโรงเรียนหลวงในวัด จึงนำมาใช้เป็นแบบเรียนสำหรับผู้เรียนทุกคน

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ.53.1/46 เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องย้ายการฝึกหัดอาจารย์ที่โรงเรียนเลี้ยงเด็ก มาสอนที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ (ตึกแมนณมิตร) (20 พฤษภาคม-12 มิถุนายน 2445)

จึงเป็นโรงเรียนหลวงในวัด ที่ใช้นามโรงเรียนอันเป็นนามพระราชทาน มีชื่อ
 วัดเช่นโรงเรียนวัดอื่นๆ นอกจากนั้นแล้ว พระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์
 อาทิเช่น พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ และพระเจ้าอยู่หัว
 ยาศรีสุริยวงศ์ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ประธานพระกรุณาธิคุณ สนับสนุนการจัด
 การศึกษาในโรงเรียนเทพศิรินทร์ กล่าวได้ว่าโรงเรียนเทพศิรินทร์เป็นโรงเรียน
 วัดโรงเรียนเดียว ที่มีโอกาสได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาร่วมกับวัด และ
 เหตุการณ์เช่นนี้ มิได้สิ้นสุดลงเพียงแต่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 รัชกาลที่ 5 เท่านั้น หากแต่ยังคงดำเนินสืบเนื่องต่อไปในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัว
 พระองค์อื่นๆ ด้วยเช่นกัน

การที่วัดและวังมีบทบาทร่วมกันในการจัดการศึกษานี้ ทำให้โรงเรียน
 เทพศิรินทร์มีความแตกต่างไปจากโรงเรียนวัดอื่นๆ ซึ่งผู้เข้าศึกษาเล่าเรียนจะเป็น
 ราษฎรทั่วไป แต่สำหรับโรงเรียนเทพศิรินทร์แล้วมีพระราชวงศ์เข้ามาร่วมศึกษา
 เล่าเรียน จึงเป็นการสร้างความนิยมให้ขุนนางข้าราชการ พ่อค้าคหบดี จำนวน
 มากนิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเทพศิรินทร์ด้วย ภาพลักษณ์ของโรงเรียน
 จึงเปลี่ยนไปจากเดิม กลายเป็นโรงเรียนวัดที่ได้รับความนิยมจากชนชั้นสูงในสังคม
 ไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ก็เคยเสด็จเข้ารับการศึกษาใน
 โรงเรียนนี้*

ความร่วมมือกันระหว่างวัดกับวังในการจัดการศึกษา เป็นผลให้การศึกษา
 ในสถาบันนี้ได้รับความสำเร็จอย่างยิ่ง นักเรียนจากโรงเรียนเทพศิรินทร์จำนวน
 มาก จึงเป็นผู้มีชื่อเสียง ประกอบคุณงามความดี และคุณประโยชน์ให้แก่ประ
 เทศชาติบ้านเมือง

* พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จเข้าศึกษาในโรงเรียน
 เทพศิรินทร์ เมื่อพ.ศ. 2475 ขณะนั้นทรงเป็นพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอานันทมหิดล

การศึกษาค้นคว้า บทบาทและความร่วมมือของวัดและวัง ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนเทพศิรินทร์จะเป็นการยืนยันคำกล่าวที่ว่าวัดและวังได้ร่วมมือกันจัดการศึกษาในสถาบันเดียวกันด้วย นอกจากนั้นแล้ว การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนเทพศิรินทร์อันเป็นผลมาจากความร่วมมือระหว่างวัดกับวังนั้น ก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ ควรแก่การศึกษาค้นคว้า เพื่อนำมาเป็นหลักฐานได้อีกทั้งยังสามารถนำผลของการวิจัยไปใช้ประกอบการพิจารณาจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมภายนอกได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษา ในวัดเทพศิรินทราวาส และโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส
2. เพื่อศึกษาบทบาทและความร่วมมือของวัดเทพศิรินทราวาสและวังในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งพิจารณาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ

1. การจัดการศึกษาในวัดเทพศิรินทราวาส ก่อนจะเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน
2. การจัดการศึกษาของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส ตั้งแต่ พ.ศ. 2428 ถึง พ.ศ. 2475
3. บทบาทและความร่วมมือระหว่างวัดและวัง ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส ตั้งแต่พ.ศ. 2428 ถึง พ.ศ. 2475

อนึ่ง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งช่วงระยะเวลาความเป็นมาของโรงเรียนเทพศิรินทร์เป็น 3 ยุค คือ ยุครัชกาลที่ 5 ยุครัชกาลที่ 6 และยุครัชกาลที่ 7

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง การดำเนินการใดๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส

ความร่วมมือ หมายถึง การมีส่วนร่วมระหว่างวัดเทพศิรินทราวาสกับราชสำนัก และบุคคลในราชสำนัก ในการดำเนินการทางด้านต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส

การจัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินการหรือการปฏิบัติหน้าที่ใด ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของโรงเรียนในวัดเทพศิรินทราวาส

วัด หมายถึง วัดเทพศิรินทราวาส

วัง หมายถึง ราชสำนัก และบุคคลในราชสำนัก เช่น พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชวงศ์ เป็นต้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การค้นคว้าในครั้งนี้จะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ทำการวิเคราะห์ด้วยข้อมูลด้านเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก ประกอบด้วยข้อมูลจากการบอกเล่า (Oral History) และนำเสนอรายงานเป็นแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ข้อมูลที่ใช้ศึกษานี้ใช้ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่ทั้งที่ตีพิมพ์แล้วและยังไม่ได้ตีพิมพ์ ได้แก่ เอกสารรัชกาลที่ 5 รัชกาลที่ 6 รัชกาลที่ 7 พระบรมราชาธิราช ลายพระหัตถ์ พระราชวินิจฉัยและพระวินิจฉัยต่างๆ จดหมายกราบบังคมทูล เอกสารของกระทรวงศึกษาธิการ เอกสารของวัดเทพศิรินทราวาส เอกสารของโรงเรียนเทพศิรินทร์ บันทึกจากบุคคลร่วมสมัย และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลร่วมสมัย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเทพศิรินทร์ในครั้งนั้น และเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) เช่น ราชกิจจานุเบกษา หนังสือ วารสาร และงานวิจัยต่างๆ ทั้งของชาวไทยและชาวต่างประเทศ

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการค้นคว้าได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กองพัสดุ สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ ห้องสมุดวัดเทพศิรินทราวาส หอสมุดมหามกุฏราชวิทยาลัย หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยต่างๆ

ห้องสมุดโรงเรียนเทพศิรินทร์ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการค้นคว้าและวิจัย

1. ได้ทราบถึงบทบาทของวัดและวัง ที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน
เทพศิรินทร์
2. ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัดเทพศิรินทร์ราชวาส วังและโรงเรียน
เทพศิรินทร์